

Список використаної літератури

1. Бойко А. М. Упровадження педагогічної інноватики в практику виховної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / А. М. Бойко ; Полт. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 400 с
2. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління // Освіта і управління, 2001. – № 4. – С. 59-68.
3. Положення «Про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (Наказ МОН України. від 20.01.2002 о. № 114).
4. Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (Наказ МОН України від 17.11.2000 р. № 522).

Анна Ночовна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

Одним із шляхів модернізації освітньої системи України є упровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. *innovacione* – новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. Інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією (лат. *integratio* – відновлення, об'єднання в ціле окремих елементів) знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому. Педагогічну інновацію розглядають як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Педагогічна інноватика покликана відображувати сутність нового міждисциплінарного наукового напрямку, що охоплює вивчення питань філософського, психологічного, психосоціального, інформаційного та педагогічного забезпечення інноваційних процесів, спрямованих на розв'язання проблем і завдань сучасного етапу розвитку освіти й особистості [1, с. 78].

Розв'язання питання засвоєння, поширення та впровадження інновацій у системі освіти потребує розгляду спеціального науково обґрунтованого напрямку, педагогічної інноватики, який інтегрує в собі теоретичні й практичні засади інноваційних процесів в освітянській сфері. Дослідження історичного аспекту впровадження інновацій у систему освіти дає змогу зробити висновок, що цей напрям інтегрує в собі різноманітні підходи до здійснення нововведень в освіті, основою яких є філософські, психологічні, психосоціальні, педагогічні розробки та нові досягнення. Крім того, мають вплив також сучасні напрями, які створюються в результаті поєднання кількох існуючих, наприклад педагогічна психологія, педагогічна соціологія, педагогічна інформатика.

Історичний аналіз розвитку різноманітних систем освіти свідчить передусім про філософський фундамент нововведень, до якого належать: теорія наукового пізнання; загальна теорія систем; теорія філософії освіти; ідеалістичний та матеріалістичний напрями у розробці нововведень; позитивістський, неопозитивістський, прагматичний, антропософський, гуманістичний напрями; діалектико-матеріалістичний напрям радянського періоду, а також концепції екзистенціалізму, сцієнтизму тощо.

До педагогічного фундаменту нововведень належать такі теорії та концепції: теорія цілісного навчально-виховного процесу, теорія оптимізації навчально-виховного процесу (Бабанський Ю. К.), теорія поетапного формування розумових дій (П. Я. Гальпе-

рін, Н. Ф. Талізін), теорія укрупнення дидактичних одиниць засвоєння математичного матеріалу (П. М. Єрдієв), концепції програмованого та проблемного навчання, концепції індивідуалізації та диференціації навчання, концепція перспективно-випереджаючого навчання тощо [3, с. 50].

Національна стратегія визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти.

Розробка національної стратегії розвитку освіти зумовлена необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти. Освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України. Держава виходить з того, що освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства. З огляду на визначені пріоритети найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури.

Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [3, с. 128-129].

Сучасна філософія освіти і оновлена стратегія реформування освітньої сфери вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого і послідовного запровадження нових науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності в освіті. Розвиток системи освіти в зазначеному напрямі ґрунтується на:

- рекомендації Нової стратегічної програми європейського співробітництва в галузі освіти і навчання «Освіта і навчання 2020», спрямована на розбудову інформаційно зорієнтованих європейських суспільств та перетворення навчання впродовж життя на реальність, доступну всім громадянам;

- забезпеченні пріоритетності розвитку науки та науково-технічного потенціалу ВНЗ шляхом виділення коштів із державного бюджету на перспективні наукові проекти і скорочення кількості розпорядників бюджетних коштів у сфері науки;

- створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводу модернізації національної освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку системи освіти з використанням результатів моніторингових досліджень; генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження; формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій в усіх підсистемах освіти;

- урахуванні синергетичного підходу до середовищних можливостей навчання – інновації, яка полягає у взаємодоповненні суміжних середовищ: особистісного, етнокультурного (в т. ч. родинного) та ІКТ-середовища навчального закладу;

- осучасненні тематики пріоритетних напрямів наукових досліджень у вищих навчальних закладах та наукових установах освітньої галузі, у системі післядипломної педагогічної освіти, виконанні та відборі на конкурсних засадах проектів комплексних наукових досліджень і розробок, які здійснюються за кошти державного бюджету та залучених інвестицій;

- здійсненні практико зорієнтованих психолого-педагогічних досліджень з актуальних проблем розвитку освіти, зокрема: з'ясування нових концептуально-методологічних підходів до створення державних стандартів освіти нового покоління; розроблення інваріантної складової навчання з кожного предмета на основі компетентного підходу до навчання та норм психофізичного розвитку дитини і, особливо, педагогічних технологій, пов'язаних із діалогізацією навчання, гармонізуючим, здоров'язберігаючим навчанням;

- вивченні потреб і забезпеченні розвитку дітей особливих груп: обдарованих і з особливими потребами; розробці індивідуальних методик організації їх навчання та соціалізації, проектуванні особистісно розвивального середовища обдарованих дітей і молоді;

- розробленні ефективних моделей розвитку життєвої компетентності та інтеграції в суспільство дітей і молоді з особливими потребами шляхом сучасного науково-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти;

— створенні нормативно-правового, методологічного, науково-методичного, навчально-технічного забезпечення системи освіти, що враховує оцінювання якості і результативності навчальної та виховної діяльності закладів освіти, системи консультування, наукових експертиз фахівців-науковців НАН, НАПН України, інших наукових установ;

— створенні системи мотивацій, стимулювання та заохочення інноваційної діяльності у сфері освіти, розробленні нових концептуальних моделей удосконалення окремих підсистем освіти; розробленні системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності в системі освіти [4, с. 100].

Таким чином, *інноваційний процес в освіті* – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямований на її оновлення.

Є кілька шляхів, які привели до оновлення системи освіти. Один із них – це трансформація традиційного процесу в інноваційний як альтернативний варіант наявної системи. У ньому той, хто навчається, визначається як рівноправний суб'єкт навчальної взаємодії, навчання орієнтується не на предмет, що вивчається, а на особистість людини, на її індивідуальні особливості сприйняття, на її потреби та інтереси. Педагог у такому процесі є не передавачем знань, умінь, а організатором спільної діяльності. Домінуюча форма навчального спілкування – діалог, який сприяє створенню атмосфери співробітництва. Складовою цілісного педагогічного процесу є навчальний процес, інноватизація якого має особливості, розглянуті в багатьох наукових працях сучасних дослідників. На їхню думку, шлях упровадження педагогічної інновації складний і тривалий. Спочатку формулюється філософія інновації, що потім конкретизується в основних категоріях (елементах) навчального процесу: цільовому, змістовому, процесуальному, технологічному та оцінному. Процес реалізації інновації в кожному елементі має особливості. Цільова складова впливає на структуру й зміст навчального плану та програми як окремої дисципліни, так і всього комплексу навчальних дисциплін.

Педагогічна інноватика – вчення про створення, оцінювання, освоєння і використання педагогічних новацій. Більшість дослідників сходяться на тому, що структура інноваційного навчання оптимально відповідає характеру сучасних соціальних процесів. Як відомо, однією з особливостей сучасного суспільства є відкрита перспектива. З огляду на це інноваційне виховання і навчання на протигагу традиційному, яке реалізовувалось «у сучасному, виходячи з минулого», прагне функціонувати у контексті сьогодення, орієнтуючись на майбутнє. Як галузь педагогіки педагогічна інноватика є досить молодою наукою. У зарубіжній педагогіці дослідження інновацій започатковані в 60-х роках ХХ ст. і мають яскраво виражений прикладний характер [2, с. 105].

Проблеми інновацій досліджують сербський педагог Ангеловські К. та англійські й американські педагоги Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлот та ін.

Розвиток педагогічної інноватики в Україні пов'язаний із масовим громадсько-педагогічним рухом, спричиненим суперечностями між суспільними потребами щодо розвитку і функціонування навчально-виховних закладів і реальним буттям навчально-виховної справи. Педагогічна інноватика полягає у постійному пошуку і впровадженні нових максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування високоадаптованої до змінних умов, активної, творчої особистості, яка вмє аналізувати, долати будь-які труднощі, бо вона ще в юному віці з допомогою вчителя пізнала, створила себе, навчилася володіти собою. Орієнтація на нове, пошук і впровадження нового не є самоціллю педагогічної інноватики. Передусім вона спрямована на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу і його результатів вимогам суспільства. А в динамічно змінюваному соціумі це спонукатиме до постійного оновлення змісту і форм навчання та виховання, максимально уважного і водночас критичного ставлення до всього нового [4, с. 106].

Отже, проблеми педагогічної інноватики намагаються співвіднести нове у педагогіці з корисним, прогресивним, позитивним, сучасним, передовим. Нове у педагогіці – не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або

ще не використовувались, а й комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які ввібрали в себе прогресивне начало, що дає змогу в змінних умовах і ситуаціях ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти. Для того щоб реалізація, утвердження нового зумовлювали позитивні зміни, необхідно, щоб воно було засобом вирішення актуальних для конкретного навчального закладу завдань, витримало вимогливу експериментальну перевірку.

Список використаної літератури

1. *Бабанский Ю. К.* Проблемы повышения эффективности педагогических исследований : дидактический аспект / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982.— 192 с.
2. *Гуржій А. М.* Інноваційна діяльність в Україні : [монографія] / А. М. Гуржій, Ю. В. Каракай, О. Петренко та ін. – К., 2006. – 152 с.
3. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с. – (Серія «Альма-матер»).
4. *Химинець В. В.* Інновації в сучасній школі / В. В. Химинець. – Ужгород, 2004. – 168 с.

Альона Пуховська

ГРИГОРІЙ ВАЩЕНКО НА ТЛІ АКТУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Серцевиною будь-якої системи виховання є його зміст. Він завжди дуже адекватно відбиває потреби та світогляд суспільства і ґрунтується на прийнятій ним системі цінностей. Сам процес виховання є не що інше, як введення дитини у відповідну систему. І ніщо так не заважає його успіху, як «розмитість» у трактуванні цінностей.

Серед складових процесу виховання зміст є, очевидно, і найчутливішим та найдинамічнішим компонентом. Його ніяк не можна відносити до категорії «універсалій», якими у процесі виховання є, наприклад, орієнтація на вікові чи антропологічні особливості дитини, деякі методи виховання тощо.

З-поміж інших компонентів зміст є і найбільш «безкомпромісним», а тому під час перебудови виховання викликає найбільше суперечок. Саме тут зосереджені головні питання, на які шукаємо відповіді: як розуміємо духовність людини? Що таке мораль і моральність? Де витоки патріотизму? Як трактуємо ідеали демократії? На чому тримається родина? Де передумови життєвого успіху людини?

Концепція ціннісного підходу до теорії виховання у Г. Ващенко спеціально не розглядалася. Але імпліцитно сама система цінностей у його працях присутня, власне, в структурі змісту виховання, як його він розумів і чистоті якого приділяв так багато уваги. Йдеться найперше про поняття ідеалу українського виховання [2, с. 382-383]. Його педагогічні праці, висновки й узагальнення про виховання, його поетичні твори увібрали в себе історію, культуру, народно-педагогічні й народознавчі виховні традиції, мудрість нації, українського народу.

Це привело його до правильної думки про те, що у вихованні молоді «традиційним ідеалом є той, що витримує іспит історії, найбільш відповідає психології народу та його призначенню, увійшов у психіку народних мас, відбитий у народній творчості і в творах кращих митців і письменників, що стали духовними провідниками свого народу» [1, с. 326].

У своїх творах Г. Ващенко зазначав, що український народ, у першу чергу, мусить по-дбати про розвиток національної свідомості у своєї молоді. У виховний процес входять загальнолюдські, національні та індивідуальні завдання. Загальнолюдські завдання розкриті в Новому заповіті й творах кращих європейських педагогів; індивідуальні завдання впливають з природніх властивостей кожної молодої людини та її здібностей; національне завдання диктує нам минуле і сучасне народу. Усі ці завдання органічно зв'язані одно з другим. Людину не можна визнати за виховану, коли вона будучи, будучи